

УДК 94(477)“19”:929Андрусяк (093) Грушевський

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ТА ЖИТТІ МИКОЛИ АНДРУСЯКА

Марина ЧЕБАН

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
Центр дослідження українсько-польських відносин
вул. Козельницька 4, 79000, Львів, Україна

Розглянуто наукові контакти видатного історика Михайла Грушевського з львівським колегою Миколою Андрусяком. Показано їхню співпрацю над реалізацією задуму М. Грушевського щодо створення бібліографічного реєстру “Західна Україна”, друкованого на сторінках київського журналу “Україна”. Охарактеризовано науково-популярні статті та некрологи М. Андрусяка, присвячені постаті М. Грушевського, його громадсько-політичній діяльності та науковій кар’єрі.

Ключові слова: Михайло Грушевський, Микола Андрусяк, Наукове товариство імені Шевченка.

“Михайло Грушевський був людиною науки, і як такий цінив кожного дослідника” – так згадував про видатного українського вченого львівський історик Микола Андрусяк¹. Відзначу, що багаторічної і плідної співпраці між вченими не було, не був М. Андрусяк і учнем львівської школи М. Грушевського². На заваді цього, передусім, була майже сорокарічна різниця у віці між істориками. На час смерті М. Грушевського у 1934 р. 26-річний М. Андрусяк встиг лише захистити докторат і розпочати наукову кар’єру як дійсний член Наукового товариства імені Шевченка у Львові (далі – НТШ). Проте наукові контакти та певна співпраця між ними все ж таки була. Оскільки в українській історіографії відносини між цими вченими не вивчали, спробуємо окреслити їх у цьому дослідженні.

Як відомо, вищу освіту юнак з багатодітної селянської родини з Переволочної (тепер Буського району Львівської області) М. Андрусяк здобував у 20-х роках ХХ ст. на гуманітарному факультеті Університету Яна Казимира у Львові, де на той час не функціонувала жодна українська кафедра. Студент, відвідуючи семінар з історії Польщі відомого польського медієвіста Станіслава Закшевського, згадував, що при опрацьовуванні теми з українсько-польських взаємин чи української історії було необхідне знання дослідів Михайла Грушевського. Його “Історію України-Руси” використовували не лише українці, а також і польські-студенти. Професор наголошував, що “Грушевському не

¹ Микола Андрусяк, “Ідеї Михайла Грушевського,” *Свобода*, 13 листопада 1952.

² Віталій Тельвак та Василь Педич, *Львівська історична школа Михайла Грушевського* (Львів: Світ, 2016), 440.

можна ніколи закидати тенденційності з національних мотивів; він наводить усі джерела, які були йому доступні; переоцнення якогось джерела не обезцінює ще історика, що покористувався в своїй праці надзвичайно великим запасом матеріалів [...]. На “Історію України-Руси” Грушевського слід дивитися радше як на історичне джерело, ніж на літературну обробітку”³.

У процесі написання рефератів і наукових статей М. Андрусак теж використовував праці М. Грушевського, зокрема його “Історію України-Руси”. Відзначимо, що вже у першій самостійній науковій публікації молодий дослідник, на підставі віднайдених та опрацьованих ним джерел не побоявся спростувати тези, які висунув М. Грушевський. У статті про перемишльського православного шляхтича Івана Хлопецького М. Андрусак довів, що він був обраний кандидатом на перемишльське православне єпископство в 1632 р. та отримав королівську номінацію (чим заперечив твердження М. Грушевського, що це відбулося у другому десятилітті XVII ст.), однак у 1633 р. помер, не одержавши митрополичого висвячення⁴. Майже через 30 років після появи цієї статті, перебуваючи на еміграції М. Андрусак згадував: “Моя перша стаття в “Записках НТШ” в 1927 р. була доповненням до дослідів Грушевського, проте була прийнята тогочасними дійсними членами Історично-філологічної Секції НТШ, а навіть між Грушевським і мною було приязне листування аж до його заслання. Бо Грушевський був людиною науки і як такий цинив кожного дослідника”⁵. Додамо, що поява цієї публікації в такому авторитетному виданні, як “Записки НТШ” стала доброю заявкою майбутнього наукового зростання М. Андрусяка.

Варто відзначити, що тогочасні студенти були активними не лише у навчанні, а й у громадському житті, гуртувалися в різних фахових та нефахових товариствах і гуртках. Зокрема проводили позааудиторну роботу, опікувалися поширенням культурно-освітніх знань, проводили літературні вечори, концерти, вистави. У листопаді 1923 р. студенти філософського, правничого та медичного факультетів Університету Яна Казимира підготували й подали на затвердження до сенату навчального закладу проект статуту товариства студентів-українців “Студентська громада”. У ньому зазначалося, що воно є осередком наукового й товариського життя академічної молоді, дбає про моральну і матеріальну допомогу для своїх членів, утримує бібліотеку й читальню. На зібраннях молодь виголошувала реферати, вирішувала організаційні питання, зокрема вибори виділу, придбання та обмін літератури. Із джерел відомо, що воно підтримувало зв’язки з аналогічними товариствами, зокрема з товариством студентів Львівської політехніки “Основа”, спільно з яким користувалося читальнею та

³ Андрусак, “Ідеї Михайла Грушевського,” *Свобода*, 13 листопада 1952.

⁴ Микола Андрусак, “Іван Хлопецький, перемиський православний єпископ-номінат в 1632–1633 рр.,” *Записки Наукового товариства імені Шевченка* 147 (1927): 130–140.

⁵ Андрусак, “Ідеї Михайла Грушевського,” *Свобода*, 13 листопада 1952.

передплачувало видання⁶. На кінець 1926 р. “Студенська громада” об’єднувала у своїх лавах 542 особи, зокрема 229 з гуманістичного факультету. Був серед них і М. Андрусак⁷.

Одним із його завдань було налагодження і підтримка контактів між студентами й відомими вченими. Зокрема члени історичної секції “Студентської громади” написали листа до М. Грушевського з пропозицією співпраці. У відповідь учений запропонував опрацьовувати матеріали, що стосувалися Галичини австрійського періоду та надіслав примірники двомісячника “Україна”, “Наукового збірника Історичної секції ВУАН” та четвертий том своєї праці “Історія української літератури”. Цими виданнями було започатковано бібліотеку “Історичного кружка”, яку студенти поступово поповнювали дарами. М. Андрусак згадував, що за два роки секція зібрала книгозбірню, в якій, зокрема, був комплект “Історії України-Руси” М. Грушевського, а сам учений “по-батьківському ставився до молодих істориків”. Тому на 60-ліття історика в 1926 р. студентський “Історичний кружок” надіслав йому зі Львова вітальну телеграму⁸.

Як керівник Історичної секції Всеукраїнської академії наук у Києві (ВУАН) М. Грушевський наприкінці 20-х років ХХ ст. потребував інтенсивних контактів із колегами-галичанами, оскільки планував продовжити археографічну працю, започатковану у львівський період своєї наукової діяльності, й опрацьовувати матеріали архівосховищ і бібліотек Москви, Ленінграда, Львова, Кракова, Варшави, Відня, Парижа, Ватикану. Досліджувати фонди українського походження, які перебували поза межами УРСР, йому допомагали співробітники НТШ у Львові⁹, зокрема Іван Крип’якевич. За його згодою організовано групу співробітників Історичної секції та Комісії Західної України ВУАН, за допомогою яких, М. Грушевський приступив до створення бібліографічного реєстру “Західна Україна”. Новий реєстр книг, статей і рецензій охопив широкий спектр наукових проблем: археологію, матеріальну культуру, мистецтво; соціальну, культурну та політичну історію (разом з економікою, правом, історичною географією й допоміжними науками); мову й літературу (театр, критика), етнографію та фольклор, краєзнавство, некрологію, біографістику¹⁰.

⁶ Надія Кунанець, “Бібліотека студентського товариства “Основа”: становлення та основні етапи діяльності,” *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології* 1 (2006): 181–195.

⁷ Справа про діяльність українського студентського товариства “Студентська громада у Львові”, Державний архів Львівської області, ф. 26, оп. 14, спр. 375, арк. 8–11, 50–54.

⁸ “Андрусак Микола. Автобіографія (вересень 1932 р.),” *Дрогобицький краєзнавчий збірник* 4 (2000): 470.

⁹ Олександр Рубльов, “Іван Петрович. До історії співпраці Івана Крип’якевича з установами ВУАН,” *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* 8 (2001): 748.

¹⁰ “Лист М. Грушевського до І. Крип’якевича від 17 жовтня 1928 р.,” *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* 8 (2001): 346.

За сприяння І. Крип'якевича, збирати бібліографію доручили випускникові університету М. Андрусяку¹¹. Уже у грудні 1928 р. М. Грушевський отримав першу частину карток і вислав до Львова гонорар (70 доларів) для І. Крип'якевича та М. Андрусяка. Оплачувалася робота по 7,5 американських центів за одну анотовану бібліографічну картку. Після року такої співпраці М. Грушевський скаржився І. Крип'якевичу, що бібліографічні картки М. Андрусяка мають неточності. Однак, незважаючи на певні огріхи, закликав продовжувати упорядкування бібліографії. Як історик-початківець і працівник Бібліотеки НТШ М. Андрусяк підготував західноукраїнську бібліографію за 1928 р., опубліковану у двох випусках київського журналу “Україна” (1929). Він також зібрав інформацію про видання першої половини 1929 р., яку надіслав М. Грушевському. Однак її друк заборонила радянська цензура. Чи не через цю співпрацю сучасні історики, зокрема І. Верба, неправомірно зараховують М. Андрусяка до львівських учнів М. Грушевського¹².

В особовому фонді Миколи Андрусяка збереглися листи від представника Історичної секції ВУАН, учня Михайла Грушевського Віктора Юркевича, який повідомляв про отримання і публікацію зібраних матеріалів, дякував за виконану роботу та пояснення до карток¹³. Листувався з молодим ученим і сам М. Грушевський. За рік (із 9 лютого 1930 р. по 5 лютого 1931 р.) М. Андрусяк, який на той час працював у бібліотеці НТШ, отримав від нього чотири листи. Вони стосувалися, перш за все, доручення з укладання бібліографії, термінів виконання та виплати гонорару. М. Грушевський також просив львівського колегу зробити копії недоступних у Києві та потрібних йому в дослідницькій роботі праць М. Драгоманова, В. Щурата й ін. Листи-подяки засвідчують виконання ним цих прохань¹⁴. Відзначимо, що подібні доручення історик виконував також для інших учених, зокрема Мирона Кордуби та Володимира Кубійовича.

В автобіографії М. Андрусяк згадував, що “видатки, зв’язані з докторськими іспитами й промоцією, покрити я завдяки щедрій допомозі акад. Михайла Грушевського, який платив мені за збирання бібліографічних матеріалів”, а завдяки “співробітництву в його історичних видавництвах ... віддячився заслуженому батькові української сучасної історіографії”¹⁵. Відзначимо, що звання доктора філософії М. Андрусяку присвоїли 18 березня 1931 р. за роботу на тему: “Йосиф Шумлянський – перший львівський уніатський єпископ 1667–1708. Його життя та діяльність”.

¹¹ Микола Андрусяк, “Іван Крип'якевич / М. Андрусяк,” *Літопис Бойківщини* 1–2 (1970).

¹² Ігор Верба, “Замітки до новітньої української історіографії (1960–1990-ті рр.),” *Магістеріум. Історичні студії* 7 (2001): 34.

¹³ Листи В. Юркевича до М. Андрусяка, Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІА України у м. Львові), ф. 388, оп. 1, спр. 42, арк. 11, 12.

¹⁴ Листи М. Грушевського до М. Андрусяка, ЦДІА України у м. Львові, ф. 388, оп. 1, спр. 32, арк. 1–5.

¹⁵ “Андрусяк Микола. Автобіографія (вересень 1932 р.),” 473.

Незадовго після цього 11 квітня 1932 р. молодого вченого обрали дійсним членом Історично-філософської секції НТШ, яку на той час очолював М. Кордуба. З цього часу він виконував обов'язки секретаря на загальних зборах та заступника секретаря Історично-філософської секції НТШ. Окрім того, М. Андрусак регулярно відвідував засідання секції та комісій, передвиборчі наради, брав активну участь у дискусіях, вносив пропозиції щодо нагальних потреб товариства і висував кандидатури у члени виділу й контрольної комісії, виступав із доповідями на святкових зібраннях, виголошував численні реферати. Зокрема на зібранні членів Комісії нової історії України 5 лютого 1936 р. виголосив доповідь “Досліди над політичною діяльністю М. Грушевського” текст якої, на жаль, не зберігся.

Як відомо, в міжвоєнний період НТШ переживало не найкращі часи. Його післявоєнне відродження проходило в умовах адміністративно-політичних утисків та економічної дискримінації з боку польської влади, що призвело до зменшення допомоги меценатів та відходу частини старих кадрів, спаду у дослідницькій і видавничій діяльності. Залишившись без державної допомоги, позбавлене колишніх “привілеїв”, у тому числі, звільнення від податків й права видання українських шкільних підручників, товариство функціонувало фактично за власні доходи з маєстностей і підприємств (друкарні, книгарні і палітурні), яких ледве вистарчало на покриття адміністративних видатків. Загальна кількість його видань помітно зменшилася, погіршилася їх періодичність, зокрема нерегулярно почали виходити “Записки НТШ”, “Збірники” секцій, “Хроніка НТШ” тощо.

За таких умов у 1937 р. М. Андрусак став друкувати у львівських періодичних виданнях цикл статей з критикою діяльності товариства й закликами до необхідності реформ. У статті “За огнище української науки”, опублікованій 1 березня, він охарактеризував часи головування в товаристві М. Грушевського та його науково-організаційну роботу, завдяки якій НТШ почало виконувати роль національної Академії наук, згуртувавши та виховавши багатьох дослідників. Водночас автор актуалізував проблеми товариства міжвоєнного періоду, закликавши керівництво підтримувати справу М. Грушевського “в час, коли припинено наукові дослідження Українською академією наук у Києві”¹⁶. Також він закликав Виділ всіляко підтримувати молодих дослідників, які самовіддано працювали для української науки та “дібрати свіжих сил до праці в проводі НТШ, щоб в останньому знайшлася людина, яка зуміла б провести організацію наукової праці таким темпом, яким почав вести її проф. Михайло Грушевський”¹⁷. Отже, молодий учений високо цінував не лише наукові, а й організаційні здібності старшого колеги. Додамо, що за цю публікацію у “Новому часі” М. Андрусак отримав догану та навіть на деякий час був відсторонений від роботи в бібліотеці товариства.

¹⁶ Микола Андрусак, “За огнище української науки,” *Новий час*, 1 березня 1937.

¹⁷ Там само.

Трагічна смерть М. Грушевського у 1934 р. зумовила появу в українській і діаспорній пресі та наукових виданнях чималої кількості некрологів і різних статей біографічного й мемуарного змісту. Не залишився осторонь й М. Андрусак. У науковому доробку вченого є близько десятка науково-популярних статей та некрологів, присвячених постаті М. Грушевського, його громадсько-політичній та науковій кар'єрі. У нарисах, присвячених діяльності цього видатного діяча, М. Андрусак прославляв “великого українця”, констатував, що його праця “як історика, повчає нас, як слід змагатися до найвищої мети”, вказував, що як “історик не має Грушевський під оглядом великої ерудиції собі рівного навіть серед чужих”, закликав науковців досліджувати актуальні проблеми минулого, бо це буде “найкращими національними поминками по батькові сьогочасної української історіографії”¹⁸.

Відзначив науковець і громадсько-політичну та державотворчу діяльність М. Грушевського, слушно вказуючи на потребу її всебічного вивчення та відмову від усталених стереотипів. У статті “Думки Грушевського про потребу української армії”, опублікованій на сторінках воєнно-історичного видання “Літопис Червоної Калини”, М. Андрусак зазначив, що на 1917 р. у середовищі громадсько-політичних діячів побутувало два підходи щодо розвитку українського національного війська. Згідно з першим передбачалося створення регулярної армії як основи майбутньої самостійності України, а другий пропагував армію як “річ не потрібну і небезпечну для соціальних здобутків революції” та пропонував перетворити її на народну міліцію. Вчений зазначив, що М. Грушевський, як ерудований дослідник української минувшини та далекоглядний політик, розумів важливість армії для держави¹⁹.

Як і більшість прогресивних представників домінантної на еміграції “державницької школи” української історіографії, М. Андрусак визнав за М. Грушевським першість у творенні національно-державницької візії історії України. Характеризував “великого вченого” як історика-народника, який свій послідовний демократизм виголошував ще в 1920 р., однак його схема “відокремлення історії України від “общеруської” та оголошення ним новітньої української держави, відокремленої від московської, зробили з нього непримиренного з москалями українського історика – націоналіста-державника”²⁰.

Щодо методологічних підходів колеги М. Андрусяк зауважував, що М. Грушевський як учений “був обережним з висуненням якоїсь необгрунтованої

¹⁸ Микола Андрусак, “Михайло Грушевський: перший президент Української Держави, історик – політик – культурний діяч,” *Літопис Червоної Калини* 1 (1935): 2–4; Микола Андрусак, “У сьому річницю: До 7-ця з дня смерті великого українського вченого М. С. Грушевського,” *Українське слово* (Київ), 25 листопада 1941.

¹⁹ Микола Андрусак, “Думки Грушевського про потребу української армії,” *Літопис Червоної Калини* 3 (1935): 7–8.

²⁰ Андрусак, “Михайло Грушевський як історик, народник і державник,” 7–20.

джерельними матеріалами думки”²¹. У десяти томній “Історії України-Руси” й інших наукових розвідках він не завжди робив висновок, а залишав лише зведені разом сумлінно зібрані цитати з джерел, які краще відтворюють образ минулого та не викривляють історичної правди. Завдяки цьому читач мав можливість самостійно творити концепції. М. Андрусяк писав: “Як згадував сам М. Грушевський у передмові до 1-го тому своєї “Історії України-Руси” хоч невеселий образ дає нам наше минуле, але “нарід повинен мати відвагу глянути на неприкрашений образ свого минулого, коли вірить у своє майбутнє, черпаючи з своєї історії не зневіру, але силу до витривалості!”²². Головною заслугою М. Грушевського для української національної історіографії, на думку М. Андрусяка, було висунення та впровадження до наукового вжитку схеми історії українського народу на цілому просторі його історичного життя як одного суцільного й нерозривного процесу²³. Відзначимо, що М. Андрусяк у своїх публікаціях теж часто уникав власних суджень, підсумовуючи наукові дослідження.

В еміграції М. Андрусяк окрім діяльності в НТШ був також членом новоствореного Українського історичного товариства. Як відомо, його голова та редактор “Українського історика” Любомир Винар велике значення надавав збиранню та публікуванню мемуарів, прагнучи запровадити постійну рубрику “Біографічний словник українських істориків”. Він уважав за необхідне друкувати спогади не лише про політичних діячів, а й українських учених поряд із аналітичним вивченням їхнього доробку. Для реалізації цього задуму він звертався до колег із проханням написати спогади. М. Андрусяка просив згадати та описати співпрацю з М. Грушевським та І. Крип’якевичем.

Історик відповів: “Про Крип’якевича я можу написати загально як про дослідника козаччини, Львова і інших місцевостей, знавця історіографії та редактора історичних видань, організатора історичної праці в НТШ, наскільки мені дозволять бібліографічні матеріали, які є в мене; спогади можу написати також, і що вважатимете за відповідне, зможете надрукувати”²⁴. Проте побачити світ цим спогадам так і не судилося, а рукопис, що зберігається в архіві Українського історичного товариства, чекає на оприлюднення. Стосовно матеріалу про М. Грушевського М. Андрусяк зазначив: “Щодо конфлікту Грушевського з Томашівським, можу написати все те, що мені розповідав директор Бібліотеки НТШ Кревецький”²⁵. Дещо про ці події він і пригадав у

²¹ Праця М. Андрусяка “Українська історіографія (1039–1930)”, ЦДІА України у м. Львові, ф. 388, оп. 1, спр. 9, арк. 293.

²² Андрусяк, “Ідеї Михайла Грушевського,” *Свобода*, 13 листопада 1952.

²³ Андрусяк, “Михайло Грушевський як історик, народник і державник,” 7–20.

²⁴ Алла Атаманенко, *Українське історичне товариство: ідеї, постаті, діяльність* (Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2010): 413; Любомир Винар, “Іван Крип’якевич як бібліограф,” *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* 8 (2001): 890–895.

²⁵ Атаманенко, *Українське історичне товариство: ідеї, постаті, діяльність*, 413.

позитивній рецензії на монографію Л. Винара “Михайло Грушевський і Наукове товариство ім. Шевченка (1892–1930)”, опублікованій 1971 р. в “Українському історичному”. Однак окремої розвідки про М. Грушевського до цього журналу так і не подав.

В еміграції М. Андрусяк також виступав із доповідями на численних ювілейних засіданнях, присвячених пам’ятним датам із життя та наукової діяльності провідних учених, почесних і дійсних членів НТШ: І. Франка, Д. Дорошенка, Й. Скрутеня, М. Грушевського. У 1966 р. Наукове товариство ім. Шевченка в Америці відзначило 100-річчя від дня народження довголітнього голови товариства М. Грушевського. Серед учасників урочистої конференції варто згадати Романа Смаль-Стоцького, Василя Ленцика, Василя Лева, Олександра Домбровського, Василя Веригу, Ярослава Падоха й ін. Микола Андрусяк, через особисті причини, не був присутній на цьому науковому заході, однак надав тексти доповідей, які оприлюднили Роман Кобринський (“Іван Франко та історичні концепції М. Грушевського”) й Марія Кобринська (“М. Грушевський як історик, народник і державник”). За матеріалами цієї конференції видано ювілейний том “Записок НТШ”, де серед інших надруковано і статтю М. Андрусяка “Михайло Грушевський як історик, народник і державник”²⁶.

Варто зазначити, що учений і не забував вшановувати пам’ять старшого колеги і до чергових річниць смерті (7-ї, 15-ї та 20-ї) “великого вченого” публікував на сторінках американської газети “Свобода” біографічні та мемуарні статті про М. Грушевського, у яких прославляв “великого українця”, наголошуючи, що його діяльність “як історика, повчає нас, як слід змагатися до найвищої мети”²⁷.

Отже, наукова співпраця між ученими відбувалася переважно у межах виконання проекту М. Грушевського щодо створення бібліографічного реєстру “Західна Україна”, до якого М. Андрусяк збирав та упорядковував бібліографію західноукраїнських видань за 1928–1929 рр. Можемо припустити, що М. Грушевський сприймав М. Андрусяка як здібного історика-початківця, натомість М. Андрусяк ставився до старшого колеги з пошаною і великою повагою, високо цінував його організаторські здібності та наукові здобутки. Про це, зокрема, свідчать науково-популярні статі та некрологи М. Андрусяка, присвячені постаті М. Грушевського, його громадсько-політичній та науковій кар’єрі.

²⁶ Микола Андрусяк, “Іван Франко та історичні концепції М. Грушевського,” *Записки Наукового товариства імені Шевченка* 183 (1967): 103–117; Андрусяк, “Михайло Грушевський як історик, народник і державник,” 7–20.

²⁷ Андрусяк, “Михайло Грушевський. До 7-річчя з дня смерті великого українського вченого”; Андрусяк, “Думки Грушевського про потребу української армії,” 7–8; Андрусяк, “Михайло Грушевський: перший президент Української Держави, історик – політик – культурний діяч,” 2–4; Микола Андрусяк, “Михайло Грушевський,” *Свобода*, 24 листопада 1954.

MYKHAILO HRUSHEVSKYI IN ACADEMIC RESEARCH AND LIFE OF MYKOLA ANDRUSIAK

Maryna CHEBAN

Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine, Center for Ukrainian-Polish Research
4 Kozelnytska str., 79000, Lviv Ukraine

The article examines academic collaboration of Mykhailo Hrushevskiy with Lviv historian Mykola Andrusiak. In spite of the fact Mykhailo Hrushevskiy was forty years older and at the moment of his death Mykola Andrusiak only managed to finish doctoral studies and to start his scientific career as a member of Shevchenko Scientific Society in Lviv they were in contact and there was definite academic collaboration between them. As the relationship between these two scientists has not been studied in Ukrainian historiography yet the aim of this search will be to determinate them.

It highlights their cooperation on Hrushevskiy's idea of creating a bibliographical registry "Western Ukraine" published in Kyiv journal "Ukraina". At the end of the 20s of 20th century being a head of Historical Department of Ukrainian Academy of Science in Kyiv Mykhailo Hrushevskiy needed some help from his Galician colleagues as he was planning to continue his archeography work which was started during his scientific activity in Lviv and was going to work on the documents preserved in archives and libraries in Moscow, Leningrad, Krakow, Warsaw, Wien, Paris, Vatican. His colleagues and members of Shevchenko Scientific Society in Lviv Ivan Krypiakevych and Mykola Andrusiak helped him to provide the search in the documents preserved abroad the territory of URSR. Bibliographical registry "Western Ukraine" contained new books, articles and reviews concerning various scientific spheres connected with archaeology, material culture, art, social cultural and political history, language and literature, ethnography and folklore, regional ethnography, biographistic. Mykola Andrusiak made Western Ukrainian bibliography dated 1928 published in two issues of Kyiv journal "Ukraina" (1929). He also gathered information about publications made at first half of 1929 but Soviet censure banned publishing it.

About ten popular science articles and necrologues dedicated to Mykhailo Hrushevskiy, his public and political activity and scientific career by Mykola Andrusiak have been described in the article. In the essays dedicated to the activity of this prominent scientist Mykola Andrusiak glorified "a great Ukrainian", stated that his work "as a historian teaches us to compete to the highest aims", pointed out that "Mykhailo Hrushevskiy as a historian taking into consideration his level of intelligence was at the very top even among the foreigners", appealed to the scientists to research actual problems of the past as it will be "the best national funeral repast to the Father of Ukrainian historiography".

To sum up the academic collaboration was almost done by implementing the project of Mykhailo Hrushevskiy of creating a bibliographical registry "Western Ukraine" to which Mykola Andrusiak gathered and arranged bibliography of western Ukraine publications dated 1928–1929. It can be supposed that Mykhailo Hrushevskiy considered Mykola Andrusiak to be a talented historian beginner at the same time Mykola Andrusiak treated his older colleague with honour and great respect, highly appreciated his organizing talents and scientific achievements. It can be concluded from Mykola Andrusiak's popular science articles and necrologues dedicated to Mykhailo Hrushevskiy, his public and political activity and scientific career.

Key words: Mykhailo Hrushevskiy, Mykola Andrusiak, Shevchenko Scientific Society.

REFERENCES

- "Andrusiak Mykola. Avtobiografiia (veresen 1932 r.)." *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk* 4 (2000): 470. (in Ukrainian).

- Andrusiak, Mykola. "Dumky Hrushevskoho pro potrebu ukraïnskoï armii." *Litopys Chervonoï Kalyny* 3 (1935): 7–8. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Idei Mykhaila Hrushevskoho." *Svoboda*. 13 lystopada 1952. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Ivan Franko ta istorychni kontseptsii M. Hrushevskoho." *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* 183 (1967): 103–117. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Ivan Khlopetskyi, peremyskyi pravoslavnyi yepyskop-nominat v 1632–1633 rr." *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* 147 (1927): 130–140. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Ivan Krypiakievych / M. Andrusiak." *Litopys Boikivshchyny* 1–2 (1970): 51. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Mykhailo Hrushevskyi." *Svoboda*. 24 lystopada 1954. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Mykhailo Hrushevskyi: pershyi prezydent Ukraïnskoï Derzhavy, istoryk – polityk – kulturnyi diiach." *Litopys Chervonoï Kalyny* 1 (1935): 2–4. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "U somu richnytsiu: Do 7-chia z dnia smerti velykoho ukraïnskoho vchenoho M. S. Hrushevskoho." *Ukraïnske slovo* (Kyiv). 25 lystopada 1941. (in Ukrainian).
- Andrusiak, Mykola. "Za ohnyshche ukraïnskoï nauky." *Novyi chas*. 1 bereznia 1937. (in Ukrainian).
- Atamanenko, Alla. *Ukraïnske istorychne tovarystvo: idei, postati, diialnist*. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia", 2010. (in Ukrainian).
- Kunanets, Nadiia. "Biblioteka studentskoho tovarystva "Osnova": stanovlennia ta osnovni etapy diialnosti." *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia knyhozhnavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii* 1 (2006): 181–195. (in Ukrainian).
- "Lyst M. Hrushevskoho do I. Krypiakievycha vid 17 zhovtnia 1928 r." *Ukraïna: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* 8 (2001): 346. (in Ukrainian).
- Lysty M. Hrushevskoho do M. Andrusiaka. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukraïny u m. Lvovi (dali – TsDIA Ukraïny u m. Lvovi). Fond 388, opys 1, sprava 32. (in Ukrainian).
- Lysty V. Yurkevycha do M. Andrusiaka. TsDIA Ukraïny u m. Lvovi. Fond 388, opys 1, sprava 42. (in Ukrainian).
- Pratsia M. Andrusiaka "Ukraïnska istoriografiiia (1039–1930)". TsDIA Ukraïny u m. Lvovi. Fond 388, opys 1, sprava 9. (in Ukrainian).
- Rublov, Oleksandr. "Ivan Petrovych. Do istorii spivpratsi Ivana Krypiakievycha z ustanovamy VUAN." *Ukraïna: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* 8 (2001): 748–764. (in Ukrainian).
- Sprava pro diialnist ukraïnskoho studentskoho tovarystva "Studentska hromada u Lvovi". Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti. Fond 26, opys 14, sprava 375. (in Ukrainian).
- Telvak, Vitalii ta Vasyl Pedych. *Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho*. Lviv: Svit, 2016. (in Ukrainian).
- Verba, Ihor. "Zamitky do novitnoi ukraïnskoï istoriografii (1960–1990-ti rr.)." *Mahisterium. Istorychni studii* 7 (2001): 34. (in Ukrainian).
- Vynar, Liubomyr. "Ivan Krypiakievych yak bibliohraf." *Ukraïna: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* 8 (2001): 890–895. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 28 січня 2016 р.

Прийнята до друку